ՆՈՐ-ԴԱՐ

№ 84 ՏԱՍՆԵՒՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ Երեքշաբթի, 19 Մայիսի 1898 Երեքշաբթի, 19 Մայիսի ՏԱՍՆԵՒՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ № 84

Տարեկան՝ 10 ռուբլի, վեց ամիսը 6 ռուբլի, երեք ամիսը՝ 3 ր. 50 կ.
Թիֆլիսում ամիսը՝ 1 ր., հատով 5 կ.
Բաժանորդ գրւում են Թիֆլիսում միմիայն խմբագրատանը։

Խմբագրութեան հասցէն՝ Тифлисъ. Редакція „Норъ-Даръ"
կամ Tiflis, Rédaction „Nor-Dar"

Խմբագրութիւնը բաց է ամեն օր (բացի տօն օրերից) ժամը 9-ից մինչև 2-ը։ Յայտարարութիւններն ընդունւում են ամեն լեզուներով։ Յայտարարութիւնների բառին՝ 2 կ., ընկլամների համար՝ կրկնապատիկ

БՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Առաջնորդող. - Քաղաքական աչխարհից։
Քրոնիկոն.—Լուրեր։
Մեզ գրում են. — Մեծ Ղարաքիլիսայից։
Դարձեալ ապագաները։
Կ.Պոլսի հայ թերթերից։
Թիւրքիայի հայոց գաղթողները։
Թղթակցութիւններ. — Ախալքաղ։ Ձամալու։
Քաղաքական.—Թիւրքիա։ Յունաստան։ Չերնագորիա։ Ամերիկա։ Գլադստոնի մահը։
Խառն լուրեր։
Հեռագրներ։
Թեր և դէմ։
Բանասիրական. Մոգական ջութակ։
Տեղեկատու։
Յայտարարութիւններ։

Թիֆլիս, 18 մայիսի 1898 թ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԻՑ

—

Իտալիայում ծագած ներքին խռովութիւնը, որ սպառնաութեան կերպարանք էր ուզում ստանալ և կարող էր փոխել ալքայական տան դրութիւնը, ապստամբից շուտ դադարեց՝ կառավարութեան գործ դրած խիստ միջոցների շնորհիւ։ Յեղափոխութեան և անիշխանական կացութեան սիրահարներից շատերը կամ բանտարկուած են կամ երկրի սահմաններից անցած։ Դրանցից շատերը դրայի Զուիցերիայում ապաստարան որոնելու և այնտեղից Իտալիայում խռովութիւն յարուցանելու նախագծեր կազմելու համար, զուիցերական կառավարութիւնը ստիպուած եղաւ խիստ միջոցների դիմելու, որպէս զի կատարած լինի իտալական պետութեան վերաբերութեամբ դրացիական պարտաւորութիւնները։

Ֆրանսիայում պարլամենտական վերջնական ընտրութիւնների արդիւնքը այժմեան կառավարութեան համար նպաստաւոր չէ։ Մելինի մինիստրութիւնը սպառնում էր դիմադիր կուսակցութեան կատարեալ անկմամբ, այնպէս որ միմիայն չափաւոր հասարակապետականները, նրա հաշուելով, պէտք է որ առաջիկայ պարլամենտական շրջանում ձայների մեծամասնութիւնը կազմէին, որի վրայ յենուած Մելինի մինիստրութիւնը պիտի կառավարէր Ֆրանսիան այնպէս, ինչպէս կամենում է։

Բայց կատարուած պարլամենտական ընտրութիւնները ցոյց են տալիս, որ բուն չափաւոր, հետևաբար մինիստրական կուսակցութեան պատկանող հասարակապետականների թիւը 254 է, իսկ արմատականների, սօցիալիստների թիւը 235 է։ Որպէս զի Մելինի մինիստրութիւնը իւր կողմը ապահով մեծամասնութիւն ունենայ պարլամենտում, պէտք է իւր կողմն ունենայ պահպանողականների 38 ձայնը, ինչպէս և 14 ոչ մի կուսակցութեան չպատկանող պատգամաւորների ձայնը։

Որպէս զի պահպանողականները և ոչ մի կուսակցութեան չպատկանող պատգամաւորների ձայները կամ այդ ձայների մեծամասնութիւնը իւր կողմը գրաւէ, Մելինի մինիստրութիւնը միշտ ստիպուած պէտք է լինի զիջումներ անելու դրանց, հետևաբար և անբոշ դերը պէտք է բռնէ, որ թուլութեան նշան է. հակառակ դէպքում, այդ ձայների մէկ նշանաւոր մասը եթէ՝ քուէարկութեան ժամանակ՝ անցնելու լինի արմատական-սօցիալական դիմադիր կուսակցութեան կողմը, այն ժամանակ այս վերջինս է ստանում ձայների մեծամասնութիւնը, ուրեմն և Մելինի մինիստրութիւնը ընկնում է։

Որ այդ բանը կարող է դիւրութեամբ տեղի ունենալ, որ պահպանողական — ալքայական պատգամաւորներից շատերը, յարմար և յաջող դէպքում կարող են անցնել արմատականների կողմը, որպէս զի կործանեն Մելինի մինիստրութիւնը և թոյլ չտան այդպիսով հասարակապետութեան, որ աւելի խորը արմատներ ձգէ Ֆրանսիայում, այդ սպասելի է։

Երևի այդ հանգամանքներն ու ընտրութեան անաջող ելքն է պատճառը, որ Մելինը ուզում է հրաժարուել առարկելով, որ ինքը շատ յոգնած է...

Ֆրանսիական երրորդ հասարակապետութեան մինիստրները հրաժարուելու ամենևին սովորութիւն չունին, նրանք միշտ ընկել են, հազիւ մի կարճ ժամանակ՝ միքանի ամիս կամ մի տարի մինիստրութեան պաշտօնը վարելով։

Մելինի մինիստրութիւնն է առաջինը, որ երկու տարուց աւելի կառավարում է երկիրը, և դա էլ—յոգնել է։

Այնուամենայնիւ, երևի Մելինը կփորձէ իւր ձեռքի տակ ունեցած մեծամասնութեամբ շարունակելու երկիրը կառավարելու գործը, եթէ Զոլայ-Դրայֆուսի գործը նրան անել գլուխ թեան մէջ չձգէ։

Մի ամիս առաջ հիւսիսային Ամերիկայի մեծ հասարակապետութիւնը պատերազմ է սկսել Սպանիայի դէմ և այն մեծ վստահութեամբ, որ մի տասը օրուայ ընթացքում պիտի ոչնչացնէ փոքրիկ և քայքայուած Սպանիան։

Մի ամիսն անցաւ, Ամերիկան դեռ զօրք է հաւաքում. առաջ զօրապետ է նշանակում և յետոյ է զօրք որոնում, ճիշտ ամերիկական ձև է այդ։

Այդ դեռ բաւական չէ, ամբողջ Ամերիկան դողում է սպանական նաւատորմից։

Ծովակալ Սերվերի անունն ահ է ձգում արդէն քաջ եանկիների սրտում։ Մանիլայի մօտ ամերիկեան նաւատորմի տարած յաղթութիւնը մոռացուեց և ոչինչ հետևանք չունեցաւ։

Այժմս սպասւում է երկրորդ և մեծ ճակատամարտի. ամերիկեան երկու նաւատորմերը ծովակալ Սամփսոնի և Շելի հրամանատարութեամբ հաւանական է, որ այս օրերս հանդիպեն ծովակալ Սերվերի նաւատորմին։ Ոչ ոք չի զարմանալ, եթէ ամերիկ...

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄՈԳԱԿԱՆ ՋՈՒԹԱԿ

(Սաքսոնական լեգենդա)

—

Այս դէպքը պատահեց Գերմանիայում հէնց այն ժամանակ, երբ Գերմանիան նոր էր ազատուել Նապոլէոնական լծից։

Գերմանիան լուռ ու մունջ, հաւաքելով իւր ուժերը, զբաղուած էր երենով և, ըստ կարեաց, աշխատում էր հեռու մնալ արտաքին քաղաքականութիւնից։ Նա զբաղուած էր մեծ մասամբ հայրենի երկրի գիտութեան և գեղարուեստի զարգացման գործով։ Լայպցիգը, հիւսիսային գերմանացիների այդ գիտական ու գրականական քաղաքը, դարձել էր և երաժշտութեան կեդրոնատեղի, արուած գեղեցիկ համերգների շնորհիւ։

Մէկ անգամ, Աուերբախի նշանաւոր ճաշարաններից մէկում, այնտեղ, ուր երբեմն Գեօթէի Մեֆիստոֆէլը արբեցնում էր ուսանողներին, այժմ նստած էր ուսանողական խումբը և խմում էր գարեջուր ու աէյնվայն (Հռէնոսի գինի)։

Ուսանողներից մէկը, Վալտեր Վիլէ անունով, որը Գերմանիա եկած ֆրանսիական գաղթականների ժառանգներից էր, նստած էր միայնակ և ընդհանուր ուրախութեանը չէր մասնակցում։ Ուսանողները նրան անհանգստացնում էին և ծաղրում էին նրա մտահոգութիւնը, սակայն նա լուռ էր։ Վերջապէս ձանձրանալով կանչից սպասաւորին, վճարեց ու դուրս եկաւ։

Լայպցիգի աշտարակի ժամացոյցը ժամը 11-ն էր ցոյց տալիս։ Գիշերը լուսնկայ էր և պարզ. Վալտերը արագ քայլերով մտաւ Ռոզենտալեան այգին, որը գտնւում էր քաղաքի հիւսիսային մասում, ուր Պլէյս գետը միանում է Էլստերին։ Այգու խորքում, մի ծառախիտ անկում Վալտերին սպասում էր մի նորահաս աղջիկ։

Երիտասարդները յուզուած հանդիպեցին միմեանց և ամուր սեղմեցին իրար ձեռքը։ Երիտասարդ ուսանողի շագանակագոյն գլուխը, նրա դեռ հազիւ աղուամազով ծածկուած շրթունքները խոնարհուեցան աղջկայ գեղեցկահեր գլխի վրայ, որը յիշեցնում էր Դորոթէային։

—Սա՛, Մարթա, հայրդ էլի առաջուայ նման անսիրտ է, էլի առաջուայ նման համաձայնւում է քո ձեռքը ինձ տալ այն դէպքում, երբ ես յայտնի յառաջադիմութիւն ցոյց կըտամ, հա՛։

—Աւա՜ղ, այո՛,—պատասխանեց աղջիկը։—Բայց ինչ կայ սիրելու, ես հաւատացած եմ, որ յաղթութիւնը դու կըստանես։ Հաւատում եմ, որ Աստուած կը օգնէ քեզ, որովհետև նա չի ցանկանալ, որ ես կոյլիս Միլբախի կինը դառնամ։

—Խեղճ,—մրմնջաց Վալտերը— դու մոռանում ես, որ Գերմանիայի ամենայայտնի տաղանդները պիտի մրցեն ինձ հետ։ Միթէ կարող եմ յուսալ, որ մրցանակը կըխլեմ նրանց ձեռքից։

Մի քանի րոպէ նրանք լռեցին, վերջապէս Վալտերը ասաց։

—Մնաս բարեաւ, Մարթա։ Վաղը, կամ կըյաղթանակեմ և կամ վշտահար կըմնամ։ Նորատի աղջիկը ցնցուեց, իւր դողդոջիւն ձեռքը դրեց երիտասարդի շրթունքներին և ապա հեռացաւ։

—

Երիտասարդը վերադարձաւ իւր աղքատիկ սենեակը. նա այլայլուած էր և ամբողջ մարմնով դողում էր։ Ձատապով մի քանի փայտի կտորներ ձգեց վառարանի մէջ, ձեռքերը տաքացրեց և ապա վեր առնելով կնոտացն ու ջութակը սկսեց ածել Մոցարտից։ Սակայն ջութակը վատ ու անախորժ ձայներ էր հանում..։ Զարմացած Վալտերը նորից կըրկնեց եղանակը, բայց հետևանքը նոյնը մնաց։

—Է՛հ, գրո՛ղը տանի.—բղաւեց երաժիշտը և ուզեց փշրել ջութակը, երբ նոյն այդ րոպէին մէկի անբնական ծիծաղը կանգնեցրեց նրան։

Վալտերը վեր բարձրացրեց գլուխը և տեսաւ մի անպիտան ու անճոռնի հրէշ առաջը կանգնած։

—Ո՞վ ես,—հարցրեց երիտասարդը այլայլուած։—Ի՞նչ ես ուզում։

—Ես քո բարեկամն եմ և կամենում եմ քեզ ծառայութիւն մատուցանել։

—Ի՞նչպիսի ծառայութիւն։

—Ես կ'օգնեմ քեզ և դու կարժանանաս թէ Մոցարտի մրցանակին և թէ Մարթայի ձեռքին։

—Որտեղից գիտես դու այդ...

—Ես պարտաւոր եմ ամեն ինչ իմանալ։ Ես կառաջարկեմ քեզ յաղթութիւնը միայն մի պայմանով։

—Ի՞նչ պայմանով։

—Երբ դու կեանքի բոլոր երջանկութիւնը վայելես, այն ժամանակ ինձ պէտք է տաս հոգիդ։

—Բայց ո՞վ ես դու։

Հրէշը առաջուայ նման բարձրաձայն ծիծաղեց և ասաց.

Ես կարծում էի, թէ դու խելացի մարդ ես։

—Սատանա՜յ,—սարսափահար մրմնջաց արուեստագէտը։

—Այո՛, ես սատանայ եմ, ինչ կայ որ... Սակայն վճռիր շուտով։ Ես չեմ սիրում երկար խօսել։

—Ոչ մի կերպ.—բղաւեց Վալտերը։

—Շատ գեղեցիկ. ես ուրիշին կըգըտնեմ... Օրինակ Հանսին, Միլբախին. թող ուրիշն արժանանայ կայտառ ու քնքոյշ Մարթային։

—Լռի՛ր, լռի՛ր...աղաղակեց Վալտերը.—Ես համաձայն եմ։

Սատանան հեգնական կերպով ժըպտաց։

—Բոլոր արուեստագէտներդ մի օրինակ մարդիկ էք. միշտ ցանկանում էք որ ձեզ խնդրեն. երբէք չի լինում, որ դուք միանգամից համաձայնուէք։ Դէհ վեր առ ջութակդ, որ մի փոքր առաջ դէն էիր շպրտում ու կրկին ածիր այն եղանակը, որը այնքան անյաջող դուրս եկաւ առաջին անգամ։

Վալտերը մեքենայաբար հպատակուեց։ Հէնց առաջին անգամից հնչեցրեց մի այնպիսի հրաշալի մեղեդիա, որ կասես այդ նուագում էր ինքը՝ Մոցարտը։ Նա ածում էր մեծ եռանդով, մոռանալով ամեն բան աշխարհիս երեսին։ Երբ վերջացրեց, սատանան արդէն անյայտացել էր։ Եղբրամոր վերջին փայլփլոցը լուսաւորում էր Վալտերի աղքատիկ սենեակը։

—

Հետևեալ օրը, Լայպցիգը տօնական կերպարանք էր առել. հասարակութիւնը շտապում էր՝ թատրոն ջութակահար սոլիստների մրցութեանը ներկայ լինելու և լսելու նրանց, որոնք հաւաքուել էին իրար ձեռքից խլելու Մոցարտի պատուաբեր ու թանկագին մրցանակը։

Համերգի դահլիճում հանդիսականների շարքում աչքի էին ընկնում Մարթան և և իւր հայրը, որը մի հպարտ ու խիստ ծերունի էր։

Մրցողները նստած էին բեմում։ Հասարակութիւնը լռեց. համերգն սկսուեց։ Մրցողները ածում էին մէկը միւսից լաւ։ Ցուցակի վերջում երեւում էին Ֆրանց Միլբախի և Վալտեր Վիլէի անունները։ Առաջինը երբ հերթը իրեն հասաւ, ինքնավստահ կերպով առաջ անցաւ և շատ գեղեցիկ կերպով սկսեց ածել Փրէյշիւդցայից մի կտոր և գնահատողների ցոյցերին արժանացաւ։ Մարթան գունատուեց։ Ծերունի Վայլֆրամը ունքերն անգամ չկիտեց։

Հերթը հասաւ Վալտերին։ Մի փոքր ընդմիջումից յետոյ նա սկսեց ածել.—և ինչ ածել։ Ի՞նչ հրաշալի նուագածութիւն։ Դա մի անսովոր երկնային նուագածութիւն էր։ Հասարակութիւնը լսում էր նրան առանց շունչ քաշելու և երբ վերջացրեց,—ամբողջ դահլիճը թնդաց ուրախական ցոյցերով և աննկարագրելի բացականչութիւններով... Դատաւորները իսկոյն Վալտերին յաղթող յայտարարեցին և նրան յատկացրին մրցանակը։

—Մօտեցի՛ր ինձ, որդեակս,—կանչեց ծերունի Վայլֆրամը.—Դու այժմ արժանի ես իմ աղջկան։

Իբրև պատասխան երաժիշտը բարձր ձայնով ծիծաղեց—ծիծաղեց վայրենաբար, սարսափելի և ամբողջ ուժով դէն շպրտեց ջութակը բեմի վրայ։ Ջութակը ընկաւ յատակի վրայ և փշրուեց։

Մարթան ուշաթափուած յենուեց նըստարանին։

Վալտերը խելագարուել էր։

Վերջը, թէև Մարթայի քնքոյշ հոգացողութեան շնորհիւ Վալտերը առողջացաւ, սակայն, ասում են, որ այն օրուանից ոչ մի անգամ իւր կեանքում Աուերբախի ճաշարանների կողմը չնայեց։

Թարգ. Յար. Մհ.-Յովհ.

կայինները յաղթեն, քանի որ նրանց նաւերի թիւը աւելի մեծ է և աւելի հարուստ են միջոցներով, բայց կատարեալ խայտառակութիւն կլինի, եթէ սպասած ճակատամարտին սպանիացիները յաղթութիւն տանեն։

Առանց ճակատամարտի էլ այժմս պարզ է նոյն իրենց ամերիկացիների համար, որ միմիայն փողով և եռանդով լաւ նաւատորմեր և զօրք չի կարելի կազմել, բացի այդ, թողնում է Ամերիկայի թոյլ կողմերը՝ ինչ պատերազմական միջոցներին է վերաբերում։

Ամերիկացիներն փառք պիտի տան երկնքին, որ ծովով բաժանուած են Եւրոպայից և պատերազմի մէջ չեն մի որ և է եւրոպական մեծ տէրութեան հետ, այլապէս իրենց դոլլարներով և ձեռաց թխած «գեներալներով» շատ բան չպիտի դուրս տանէին Եւրոպայից։

ՔՐՈՆԻԿՈՆ

Վերջին տեղեկութիւններից երևում է, որ երկրիս Կառավարչապետ իշ. Ս. Գ. Գալիցինի Պետերբուրգից մայիսի 20-ից դուրս գալը մի քանի օրով յետաձգուած է։

—

Պետերբուրգից «Նով. Օր.»-ին հեռագրում են. «Թիֆլիսում պոլիտեխնիկում բաց անելու մասին հարցը մինիստրութիւնների մէջ ընդունուած է համակրութեամբ։ Գործը արագացնելու համար անհրաժեշտ է, արդէն գոյութիւն ունեցող տարեկան նպաստից զատ, դարձեալ միանուագ կէս միլիոն րուբլի»։

—

Բաթումի ոստիկանապետի պաշտօնակատարը «Չեր. Վեստ.»-ի մէջ հայ գաղթականների մասին հրատարակուած Բարձրագոյն հրամանին կցել է հետևեալը. «Առաջարկում եմ Թիւրքիայից Կովկաս գաղթած Բաթումում ապրող բոլոր հայերին, որ նրանք յայտնեն ինձ իրենց ցանկութիւնը Կովկասից Թիւրքիա վերադառնալու ոչ ուշ, քան մինչև յունիսի 15-ը։ Հակառակ դէպքում հայ գաղթականներին կուղարկեմ Բաթումից Թիւրքիա վերոյիշեալ յայտարարութեան համաձայն»։

—

Ինչպէս լսում ենք, մօտ օրերս հայ գաղթականների մի խումբ ճանապարհ է ընկել արդէն՝ Իգդիրի վրայով Թիւրքիա վերադառնալու։

Ցանկանք յաջողութիւն։

—

Վերջին ժամանակներս Աստրախանի քաղաքային վարչութեան նիստում խրատուների մէջ տաք վիճաբանութիւն և մինչև իսկ տուր ու դմբոց էր տեղի ունեցել։ Որովհետև խրատուներից մի քանիսը հայեր են եղել, այդ պատճառով էլ «Նով. Վր.» և «Կովկազ»-ը իրենց յատուկ եռանդով ազգայնութեան հարցը մէջտեղ գցին և էլի սկսեցին հայհոյանքների տարափ տեղալ ամբողջ հայ ազգի գլխին։ Այժմ Աստրախանի քաղաքագլուխը մի հեռագրով Սուվորինին հանգստացնում է, թէ խրատուների մէջ եղած երկպառակութիւնների մէջ ամենևին ազգայնական խնդիր չկայ։

—

Բաթումում հրատարակուող «Չեռն. Վեստնիկ»-ը իւր թերթի ծաւալը մեծացրել է այն պատճառով, որ, ինչպէս ինքն է ասում, լրագրի առաջուայ փոքր դիրքը խիստ նեղ է եղել և խմբագրութեան հնարաւորութիւնից զրկել է անհրաժեշտ ու անյետաձգելի հարցերի մասին լրիւ տեղեկութիւններ տալու։ «Կաւկազ»-ը հաղորդելով այդ՝ լուրը աւելացնում է. «Ուրախութիւն ենք յայտնում, որ մեր երկրի ռուսաց թերթերից մէկը առաջադիմում է»։

—

Մայիսի 16-ին Պետերբուրգ է ժամանել Բուխարայի էմիր՝ Միրզա-Սէիդ-Աբդուլ-Ախադ-Բահադուր-խանը։

—

Մեզ հաղորդում են թէ՝ Թիֆլիսին յայտնի Վանօյի վարդապետական ձեռնադրութիւնը Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձութեան տուած խնդիրքի հետևանքն է։

Թէ որքան ճիշտ է այդ, չենք կարող երաշխաւորել։

—

Երկրագործութեան և պետական կալուածների պ. մինիստրի հաստատած ծրագրի համաձայն՝ Կովկասի շերամապահական կայարանին կից՝ մայիսի 20-ից երկու սեռի համար բացւում են մեղուաբուծութեան վերաբերեալ ձրի ամենօրեայ դասախօսութիւններ՝ երեկոյեանները ժամը 5-ին, բացի տօն օրերից։

Ցանկացողները կարող են գրուել և ստանալ ծրագիրը՝ դիմելով Կովկասի շերամապահական կայարանի գրասենեակը։

—

Նորերս Թիֆլիսում վախճանուած վրացի լուսանկար Ալէքսանդր Ռոյինովը յայտնի էր իբրև գործիչ ու եռանդով ծառայող իւր ազգի լուսաւորութեան գործին, նոյնպէս և իբրև հնասէր, հանգուցեալը հետաքրքրւում էր իւր հայրենի երկրի և առհասարակ Կովկասի հնութիւններով։ Նա իւր լուսանկարչութեան արհեստը և հաստատութիւնը ծառայեցնում էր իւր սիրած գործին լուսանկարելով հին վանքերն և հնութիւնները. իւր հնութիւններ հաւաքելովը հնագէտների մօտ էլ անուն վաստակեց։

Կենդանի ժամանակը իբրև օգտաւէտ անդամ հասարակութեան, օգնում էր վրացիներին, տեղ էր տալիս և ճանապարհ բաց անում իրեն դիմող հայրենակիցներին, բոլոր վրաց օգտաւէտ ընկերութեանց անդամ լինելով, եռանդով ծառայում էր գործին, իսկ մահուանից յետոյ, իւր բոլոր, բաւականին խոշոր, կարողութիւնը թողել է վրաց մէջ գրագիտութիւն տարածող ընկերութեան։ Բարի գործելով՝ մեռնում է վրաց ազգի մի պատուական զաւակը նոյնպէս բարի գործ կատարելով։

Այդպիսի մի բարի և ազնիւ գործը աւելի ուշադրութեան արժանի է, քանի որ վրացիների մէջ ազգի և հասարակական հաստատութեան համար կտակելը հազուադէպ երևոյթ է։ Թող միւս վրացիները հետևեն Ռոյինովի բարի օրինակին։

—

Ռումինիայի կառավարութիւնը մարդիկ է ուղարկել Օդեսսա, Կովկաս և Անդրկասպեան երկիրը Ռումինիայի հեծելազօրի համար ձիեր գնելու։

ՄԵԶ ԳՐՈՒՄ ԵՆ

ՄԵԾ-ՂԱՐԱՔԻԼԻՍԱՅԻՑ. — Մեր նոր գալիք երկաթուղու կայարանի մօտ կայ մի կտոր հող, որ ղարաքիլիսեցիք ուզում են միմեանց մէջ բաժանել, որպէս զի ամեն մարդ էլ ապագայում կայարանի մօտ շինութիւն ունենայ։ Բայց արի տես որ ղարաքիլիսեցիք իրար են խառնուել, որովհետև փոքր մասը ծուխ է, և ուզում է հողը ծխի բաժանել, իսկ մեծամասնութիւնը, որ կէս-ծուխ է, անդադար բողոքում է թէ՝ հարկաւոր է ոչ թէ ծխի բաժանել, այլ տան վրայ։ Մեր կարծիքով ղարաքիլիսեցիք շատ լաւ կանէին, եթէ մի փոքր շտապէին և հաւասար տան վրայ բաժանէին, քանի որ այդ հողը այսուհետև այլևս չպէտքէ միայն որպէս վարելահող, ինչպէս որ եղել է մինչև այսօր, այլ պէտք է վրան տներ շինուին։

Կ. ՊՈԼՍԻ ՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐԻՑ

—

Անգլիական դեսպան Սըր Ֆիլիպ Գըրրի, երէկ, ընկերակցութեամբ դեսպանատան Ա. թարգմանին՝ Ազգ. Պատրիարքարան երթալով, մայրաքաղաքէս մեկնելուն առթիւ իր հրաժեշտի այցը տուաւ Ս. Պատրիարքին։

—Վառնայի հայ գաղթականներէն 20 ընտանիք երէկ դարձեալ պուլկարական շոգենաւով մայրաքաղաքս դարձան։

—Պուլկարիոյ «Միր» կէս պաշտօնական թերթը կըգրէ թէ 50 հայ ընտանիքներ կայս. կառավարութեան կողմէ տրուած արտօնութեան վրայ, Ֆիլիպպէէն Պուրկազ գացին, Պոլիս դառնալու համար։

—Օրտուի Տ. Աբրահամ քահանան, որուն Ս. Միւռոն յանձնուած էր Տրապիզոն տանելու համար, առարկելով որ միջոց չէ ունեցած մաքսային գործողութիւնները կատարելու, Ս. Միւռոնը թողած է Տրապիզոնի Մաղուլեան էֆէնտիի գրասենեակը և մեկնած է ուղղակի Օրտու։ Պատրիարքական փոխանորդ Տ. Գաբրիէլ Ծ. վարդապետ իրողութեան տեղեակ ըլլալով, խնդրոյն քահանայ մը կըղրկէ Մաղուլեան էֆէնտիի սենեակը և Ս. Միւռոնը փոխադրել կուտայ Մայր եկեղեցի։

—Բաղէշէն կըգրեն մեզ.— Քաղաքէս կէս ժամ հեռու գտնուող Ս. Խնդրակատար վանքին մէջ հաստատուած է որբանոց մը, ուր հիմայ կըպատսպարուին 32 որբեր։ Այս որբանոցին Պատրիարքարանը յատկացուցած է ամսական 20 Օսմ. ոսկի. աւելցնելով այդ նպաստին վրայ վանքին հասոյթները, հազիւ կարելի է 20—25 որբ պատսպարել, ուստի Խնդրակատար վանուց որբանոցին նախագահը Եղիշէ Վ. Չիլինկիրեան և անդամները դիմում կ'ընեն հանրային գթութեան, յայտնելով թէ հինգ ոսկի տարեթոշակով կ'որդեգրուին որբեր։ Քաղաքիս վաճառականներէն Չօպանեան Մուրատ աղա որդեգրած է արդէն որբ մը՝ տարեկան 5 Օսմ. ոսկի վճարելով. Չօլիկեան Մ. Ղարիպճան աղա նուիրած է մէկ Օսմ. ոսկի։ Քաղաքէն դուրս բարերարներ չունեցանք ցարդ։

—Տրապզոնէն կըգրեն մեզ.— Քաղաքիս Ամենափրկչի Վանքին տարեկան տօնախմբութիւնը, որ անհանգստական տագնապին պատճառաւ երեք տարիէ ի վեր չէր կատարուեր, այս տարի Նոր Կիրակիին վայելուչ կերպով տեղի ունեցաւ։ Եկեղեցական արարողութեանց նախագահեց Գեր. Տեղապահ Հայրը։ Վանքին մատուռը կարի փոքր ըլլալով, Ս. Պատարագը բացօթեայ որոշուած տեղ մը մատուցուեցաւ։ Քաղաքիս և շրջակայ գիւղերէն երկսեռ խուռն բազմութիւն մը ներկայ կըգտնուէր հանդէսին։ Կանխաւ եղած որոշման մը համաձայն, ոգելից ըմպելի գործածելը և նուագարան ածելը արգիլուած էր։ Հանդէսը զուտ կրօնական եղաւ. ներկաները հոգեկան մխիթարութեան մը հաճոյքով իրենց տեղերը դարձան։ Վանքին հիւսիսային-արևմտեան ծայրը գտնուող սենեակները կընորոգուին. յառաջիկային հոս գիւղական դըպրոց մը բանալու մտադրութիւն կայ։

—Ծանօթ ռուս հայագէտ բանասէր բռօֆէսէօռ Մառ, որ քանի մը օրէ ի վեր Պոլիս կըգտնուի, այս առտու այցելութիւն տուաւ Ս. Պատրիարք Հօր։

—Խարբերդէն մեզ կըգրեն թէ քաղաքին մէջ 9 տարբեր թերթ կ'երթայ, 6-ը հանդէս և 3-ը օրագիր։ Բաժանորդներու ընդհանուր թիւն է 95, որոնց վրայ պէտք է աւելցնել 100-ի մօտ ձրի ընթերցողներ ալ։ Ընդհանուր հաշւով Խարբերդցիք տարին 5500 դրուշի մօտ գումար մը կըծախսեն լրագիր կարդալու համար, ինչ որ ինքնին բաւական գովելի է։

ԴԱՐՁԵԱԼ ԱՒԱԶԱԿՆԵՐ

—

Ալէքսանդրապոլի գաւառում վաղուցանից բոյն են դրել մի քանի թուրք աւազակներ, որոնք իրենց յաճախակի թալաններով ու սպանութիւններով վրդովում են խաղաղ բնակիչների կեանքը։ Դեռ անցեալ օրն էր, որ մեր գաւառապետը գիւղերը շրջելով յայտարարեց նորին պայծառափայլութեան՝ Կովկասի իշխան Կառավարչապետի կարգադրութիւնը՝ աւազակների դէմ արագ միջոցներ ձեռք առնելու վերաբերմամբ, և ահա այսօր հողին յանձնուեց դրանց մի զոհի մարմինը - մի կազակի, որ ընկել էր եօթ-ութ այդպիսի թափառաշրջիկների ու մարդասպանների դէմ կռուելիս։ Իշխանութեան կարգադրութեամբ վերջին օրերս Ալէքսանդրապոլ էին բերուած հարիւր կազակ, աւազակներին բռնելու համար. դրանք բաժանուեցան մի քանի խմբերի, թուով 7—8 հոգի, և ուղարկուեցան զանազան գիւղեր։ Մի այդպիսի խումբ էլ տեղաւորուած էր Ղարախաչի Ղազանչի գիւղում։ Ամսոյս 2-ին յիշեալ սպանուած կազակը մի ինչ որ տեղից վերադառնալիս՝ դաշտի մէջ նկատում է մի խումբ սպառազինուած ձիաւոր աւազակների, որոնք վարուցանք անող գիւղացիներից մէկից լսելով, որ գիւղում կազակներ կան, փախչելիս են եղել դէպի լեռները, վազում է գիւղ, նշան տալիս իւր ընկերներին և նրանցից մէկի հետ ձի հեծնելով, շտապում են հասնել աւազակներին։ Հեռուից նրանց նկատելով, սպանուածի ընկերը խորհուրդ է տալիս առաջ չգնալ և սպասել միւսներին, բայց նա ականջ չդնելով, դիմում է առաջ և կռուի է բռնւում աւազակների հետ։ Հրացանաձգութեան ժամանակ նրան յաջողւում է վիրաւորել աւազակներից մէկին և մի ձի, իսկ ինքն էլ ընկնում է, վեց հատ գնդակի մահացու հարուածներ ստանալով։ Ապա աւազակները մօտենում են և դաշոյնով կըտրատում նրա երեսը, որից յետոյ վերցնում են նրա հրացանը, իսկ իրենց յոգնած ձիերը թողնում և մթութիւնից օգտուելով՝ ոտքով փախչում, կորչում են լեռների մէջ։ Ձիերը սպանուածի դիակի հետ բերուած են քաղաք։ Փախածներին բռնելու կամ սպանելու համար այժմ ուղարկուած է դրագունների մի խումբ։ Թաղումը շատ փառաւոր էր. յուղարկաւորութեանը ներկայ էին զինուորական բոլոր բարձր աստիճանաւորները. զանազան հաստատութիւնների կողմից ներկայացուցիչներ (ի միջի այլոց և մեր պ. քաղաքագլուխը), դրագունների մի էսկադրոն, Կարապեղինեան գնդից մի վաշտ և այլն. բերուած էր նաև դրագունների գնդ. երաժ. խումբը։ Մի խօսքով, նրան պատերազմի դաշտում ընկած հերոսին վայել պատիւներ տրուեցին։

Ինչպէս լսում է, աւազակների ձեռքով սպանուած են մի ուրեադնիկ և մի վաղնիկ։

Հերոլդ.

Ալէքսանդրապոլ, 11 մայիսի

Կ. ՊՈԼՍԻ ՀԱՅՈՑ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ

—

Ուսումն. Խորհուրդը պատրաստած է 1898-ի Կ. Պոլսոյ հայ թաղային վարժարաններու վիճակացոյցը, զոր բաղդատելով անցեալ տարուանին հետ կը գտնենք հետևեալ տարբերութիւնները.

	1897 Յնվր. 1	1898 Յնվր. 1
Աշակերտներ	2,177	2,213
Աշակերտուհիներ	1,013	1,166
Մանկապարտէզի տղաք	635	1,104
	3,825	4,483
Ուսուցիչներ	141	175
Վարժուհիներ	19	38
Մնկպրտ. վարժուհիներ	19	36
	Ամսկն. ծխք. 1897-ի	Ամսկն. ծխք. 1898-ի
Բոլոր թաղային վարժարաններու	58,383ղշ.	63,953ղշ.

Թաղային վարժարաններէ դուրս, Մայրաքաղաքիս Պետական վարժարանները և ուրիշ հայ վարժարանները ինչպէս և օտար վարժարանները կը յաճախեն 1108 հայ ուսանողներ, հետևեալ կերպով.

	Աշակերտներ և աշակերտուհիներ
Պետական վարժարանները կը յաճախեն	318
Այլ և այլ հայ վարժարաններ	570
Օտար վարժարաններ	220
	1108

Կ. Պոլսոյ ազգային թաղային բաց վարժարանները 38 հատ են։ Կան նաև 8 փակ վարժարաններ։ Այս հաշուով կ'երևայ որ Պոլսոյ մէջ ընդամենը 5600 հայ տղաք դպրոց կը յաճախեն։

(«Մասիս»)

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՇԽԱԲԱԴ, 11 մայիս — Խոստացել էինք իւր ժամանակին հաղորդելու, թէ սրբ. Սեդրակեանը ինչ լուծում կըտայ Ասխաբադի գլխին «խալթարայ» դարձած՝ քահանայական խնդրին, բայց խոստովանւում եմ մի որոշ բան չիմացանք։ Ասում են, որ սրբազանի կարգադրութեամբ՝ Աղբալեանց քահանան մնալու է իբրև մշտական քահանայ՝ հովուելու Ասխաբադի ժողովրդի մի մասին։ Իսկ միւս կուսակցութիւնը իւր համար առանձին քահանայի ընտրութիւն պիտի անի։

Ուրեմն սրանից պիտի եզրակացնել, որ մի քահանայ աւելի է հոգացողութեան առարկայ դառնում իւր իշխանութեան կողմից, քան թէ մի քանի հարիւր անից բաղկացած գաղթական ժողովուրդը։ Սրան կասեն, «էլ էն կուշը, էլ էն փըթխուշը»։ Մեր խորին համոզմունքով, եթէ ուղիղ է որ Աղբալեանց քահանան պիտի մնայ, ժողովրդի միջից չի հեռանալ երկպառակութիւնները, և խռովութիւններին էլ վերջ չի լինիլ։

Թէև ուշ, բայց հաղորդենք մի քանի լուրեր։

Սրբազան Սեդրակեանը ներկայացաւ տեղիս զօրքերի փոխ-հրամանատար իշխան Թումանովին։ Այցելեց տղայոց և օրիորդաց նոր-բացուած պրոգիմնազիաները, ուր Սրբազանին ներկայացան հայ և ռուս աշակերտները և աշակերտուհիները. հայ աշակերտներին Սրբազանը հարցրեց նրանց ասելու հայերէն լեզուով տէրունական աղօթքը, բայց եթէ չենք սխալւում, միմիայն մի հայ-աշակերտ է կարողացել ասել։

Սրբազանը խոստացաւ, որ ուր հարկն է կըգրէ և կաշխատի, որ տեղիս ռուսաց դպրոցների հայ-աշակերտների և աշակերտուհիների համար, առանձին մի հայ կրօնուսոյց լինի, որպէս-զի կրօն սովորեն։

Սրբազանը հետաքրքրւում էր հնութիւններով։ Ինչպէս ասում են, Սրբազանը գրի է առնում իւր ճանապարհորդական տպաւորութիւնները։

Երեկ, կիրակի, մայիսի 10-ին, երեցփոխանական նոր ընտրութիւն կատարուեց։ Դրուած էին երեք հոգու թեկնածութեան քուէատուփերը, ընտրուեց Տ. Չերքեզեան։ Ընտրութիւնը յաջող է երեցփոխանական հարցումն էլ ժողովուրդը երկու կուսակցութեան էր բաժանուել։ Աղբալեանց քահանայի կուսակիցները ջոկ թեկնածու էին դրել, իսկ միւսները ջոկ։ Աղբալեանց քահանայի կուսակիցների երկու թեկնածուներն էլ պահանջած քուէն չստացան։ Մենք զարմանում ենք թէ ինչ կապ կար երեցփոխանական և քահանայական հարցի մէջ, որ ըստ այնմ էլ ընտրութիւն կատարեցին։ Զարմանալի էր նախագահող Աղբալեանց քահանայի վարմունքը՝ երբ ընտրութեան հետևանքը յայտնի դարձաւ, բարկութիւնից գրիչը վա՛ր ձգեց այդ քահանան և «անիրաւ» գոչելով դուրս գնաց։

Այլ քահանան, հրաժարուեց ըստ ամենայնի կանոնաւոր կատարուած ընտրու-

թեան արձանագրութիւնը կազմելու *)։ Ցաւում եմ, որ ժամանակը ուշ լինելով ժամանակաւորապէս կանգ չառայ այս ընտրութեան վրայ։

Պէտք է ընտրելին և չորս հաշուէտեսներ՝ հին երեցփոխի մատեանները քննելու։ Հետևանքների մասին կգրեմ։

Մ. Ցարութիւնեան.

ՇԱՄԱԽԻ, 12 մայիս.—«Նոր-Դար»-ի № 78-ում արդէն յայտնի եղաւ, որ Բագուի միլիոնատէրերը միանգամայն հրաժարուեցին օգնելու երկաթուղու գիծը Շամախի առնելու համար։

Այդ արդէն մենք վաղուց սպասում էինք, որովհետև մեր յայտնի նաւթարդիւնատէր կապիտալիստները վաղում են միմիայն պատրաստուած «խորակի» ետևից, իսկ մի նոր գործ, մի նոր արդիւնաբերութեան ճիւղ սահծելը, մի խառար, բայց արդիւնաւէտ երկիր կենդանացնել, ոլխանի դարձնելը նրանց ձեռնհասկցութիւնից միանգամայն վեր է։ Մենք արդէն «Նոր-Դար»-ի միջոցով քանիցս անդրադարձել ենք երկաթուղուց սպասելիք այն առաւելութիւնների ու հարըստութիւնների մասին, որ կարող են տանել նրանք։ Բայց ո՞վ է հասկացողը։

Թէև երկրի ներկայ խառար վիճակը միրոնց վախեցնում է, բայց կլլինեն հետաւոր և խելացի մարդիկ, որոնք կըտեսնեն օգուտները և կսկսեն մշակել մեր երկիրը։ Նրանք մերոնց նման չեն տանի, որ երկաթուղին երկրի համար անարդիւնաւէտ կլլինի։ Արդեօք ո՞ր երկրի համար է վնասակար եղել երկաթուղին, որ Շամախու գաւառի նման մի առատ երկրի համար անշահաւէտ լինէր քանի որ, բացի հողի մեծ արդիւնքներից, անհերքելի փաստերով ապացուցուած է, որ այդ գաւառը հարուստ է նաև նաւթի աղբիւրներով, եթէ չեն հաւատում, կարող են մի մասնագէտ ուղարկել հետազօտելու յայտնի վայրերը, թէև քանիցս արդէն հետազօտուած և յաջող արդիւնքը յայտնուած է։

Այսպիսով յոյսը կտրած դրսի օգնութիւնից, շամախեցիներին մնում է, որ իրենք իրենց միջոցներով գործեն, և ընդհանուր ոյժերով իրագործեն երկաթուղու խնդիրը։ Սակայն մենք դրանցից էլ «քարվան կտրելու» քաջութիւն չենք սպասում. շամախեցիները դատարկ խօսելուց և խոստումներ անելուց դուրս ոչ մի էական գործ առաջ տանել չեն կարողանում։

Եթէ նպատակ ունիք ձեր երկիրն ու քաղաքն ազատել ներկայ անկեալ դրութիւնից, նախաձեռնեցէք գործին։ Միակ և յարմար միջոցն այն կլլինի, որ մի քանի մարդիկ միանալով, ընկերութիւն կազմեն, մի հոր բանդէին, և երբ նաւթը դուրս գայ, այն ժամանակ մենք գիտենք թէ մասնայի ետևից վազող, բայց վախկոտ այդ կապիտալիստները ինչպէս գլխապատառ կվազեն դէպի Շամախի։ Այնուհետև երկաթուղու խընդիրն էլ հեշտ էր լուծել։

Սուրհանդակ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԹԻՒՐՔԻԱ. — Վիեննայում հրատարակուող համագերմանականութեան բերան «Deutsche Zeit.»-ը մի յօդուած է նուիրել Ռուսիայի և Գերմանիայի Թիւրքիայում ունեցած և ունենալիք ազդեցութեան խնդրին։ Ցիշեալ լրագրին թւում է, որ թէև ռուսները յարգ առժեռակարով ազդեցութիւն ունին Թիւրքիայում, բայց օր օրի վրայ գերմանացիներն աւելի ու աւելի վտանգաւոր մրցակիցներ են դառնում ռուսների դէմ։ «Գերմանացիները չեն մտածում բարձր քաղաքականութեան մասին և իրենց ջանքերն ուղղում են բացառապէս առևտրական տեսակէտից տիրապետելու Թիւրքիային։ Նրանք երկաթուղիներ են անցկացնում, փակտորիաներ են հիմնում և դրանով ընութեամբ հարուստ, բայց վատ կառավարուող այդ երկրին աւելի մեծ ծառայութիւններ են մատուցանում, քան ռուսներն իրենց դիւանագիտութեամբ։ Գերմանացիներն էին առաջինը, որ բաց արին Փոքր Ասիան համաշխարհային առևտրի համար։ Այն, ինչ որ արեց Անատոլիայի գերմանական երկաթուղին իր անցած հողերի վրայ հացի առևտրի զարգացման համար, գերմանական աշխատանքի մի փառաւոր էջ կըմնայ իր հայրենիքի սահմաններից դուրս։ Նրանց անխոնջ գործունէութեան շնորհիւ Փոքր Ասիան շուտով Եւրոպայի հնձատեղերից մէկը կըդառնայ»։

Ցիշեալ լրագիրը չի հաւատում այն լուրերին, թէ Գերմանիան մտադիր է մի նաւահանգիստ ձեռք բերել Փոքր Ասիայում։ Նրա յաջողութիւններն առանց այդ էլ ահագին են։ Բայց Փոքր Ասիայից հրաժարուել նա երբէք չի կարող, որովհետև, ինչպէս ասաց դեռ ևս Մոլտկէն, այդ երկիրը բնական վայր է հանդիսանում գերմանական գաղթականութեան համար։

—

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆ. — Թրքական զօրքերը Թեսալիայից հեռանում են եւրոպական պատուիրակների հսկողութեամբ։ Ինչպէս յայտնի է, ամբողջ Թեսալիան բաժանուած է մասերի, որոնցից թրքական զօրքերը պէտք է հեռանան առանձնապէս։ Առաջին մասից արդէն հեռացել են և, Միւնխէնի «Allg. Zeit.»-ի ասելով, այդ մասն արդէն բռնուած է յունաց զօրքերով։ Ցոյները մտադիր են Թեսալիայում կանգնեցնել 20 զօրաբաժին։ Մի քանի տեղերում շատ զօրք է պահանջւում աւազակախմբերը ցրելու համար։ Կալամբակի շրջանում արդէն մի քանի ընդհարումներ են եղել այդպիսի խմբերի հետ։

—

ՉԵՐՆԱԳՈՐԻԱ. — «Nsue Freie Presse»-ի թղթակիցը հաղորդում է, որ Չերնագորիայի իշխան Նիկոլայը Լոնդոնում երկարատև տեսակցութիւն է ունեցել մարքիզ Սոլսբըրու հետ և յոյս է յայտնել, որ Անգլիան կ'աջակցի իրեն իր երկիրն ընդարձակելու։ Թղթակիցը հաւատացնում է, որ Սոլսբըրին իշխանի հետ ունեցած իր խօսակցութիւնը յայտնել է շատ դիւանագէտների։ Բերլինի «National Zeit.»-ը այդ առթիւ յայտարարում է, որ դժուար թէ պետութիւնները թոյլ տան, որ Չերնագորիան ընդարձակուի ի հաշիւ Թիւրքիայի կամ Աւստրիա-Ունգարիայի, թէկուզ հէնց նրա համար, որ Չերնագորիան ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ «ռուսաց յառաջընթաց մի գիրք»։

—

ԱՄԵՐԻԿԱ. —Նիւ-Եօրկի «Sun» լրագիրը իր առաջնորդող յօդուածներից մինում քննադատում է Անգլիայի հետ դաշնակցութիւն հաստատելու խնդիրը և այն եզրակացութեան է հանգում, թէ այն հանգամանքը, որ Անգլիան ուզում է Ամերիկայի հետ հաստատելիք այդ դաշնակցութիւնն ուղղել Ռուսիայի դէմ, Ամերիկայի համար վճռական նշանակութիւն չունի, որովհետև Ռուսիան Միացեալ Նահանգների վաղեմի բարեկամն է։ Ռուսիայի հզօր յառաջխաղացումը Չինաստանում կարող է միայն օգտակար լինել Ամերիկայի շահերի համար։ Սակայն Նիւ-Եօրկի լրագիրը չի հաւատում, որ Անգլիան ևս ղեկավարուէր դէպի Ռուսիան տածած թշնամութեամբ. նա ուրիշ ծրագրներ ունի. նա հասկանում է, որ Կանադան իրերի բնական ընթացքով պէտք է յետագայում մտնի Միացեալ Նահանգների կազմութեան մէջ։ Հէնց այդ հնարաւորութեան երկիւղն է, որ ստիպում է Անգլիային Միացեալ Նահանգների կողմը բռնել Սպանիայի դէմ մղած պատերազմում։ «Sun»-ն ասում է, թէ Անգլիան, ծովի վրայ ահագին ոյժ ունենալով հանդերձ, հասկանում է, որ եթէ ինքը կռիւ դուրս գայ Միացեալ Նահանգների դէմ, ապա կըզրկուի ամերիկական մայր ցամաքից։ «Մենք ողջունում ենք Անգլիայի բարի կամքը և չենք քննադատում նրա շարժառիթները, բայց այդ շարժառիթները պարզ են և դիւրաւ հասկանալի»։

ԳԼԱԴՍՏՈՆԻ ՄԱՀԸ

—

Վերջին օրերը Գլադստոնը ոչինչ չէր ուտում։ Բժիշկները մի քանի անգամ փորձեցին կերակուր տալ նրան ուտելու, բայց նա ամեն անգամ ձեռքով հեռացնում էր։ Միայն ժամանակ առ ժամանակ կոնեակով բաց էին անում նրա շրթունքները։ Մայիսի 7-ին, առաւօտեան ժամը 4-ին հիւանդի շնչառութիւնն արագացաւ, իսկ մի ժամից յետոյ նա մեռաւ։ Մահճի մօտ, բացի բժիշկներից և տիկին Գլադստոնից, կանգնած էին որդիքը, աղջիկը՝ Ելէնը և մի քանի ազգականներ։ Ստեփան Գլադստոնը, Հովարդենի սեմինարիայի ռեկտորը աղօթք էր կարդում։ Վերջացնելս բժիշկ Դօբին խոնարհուեց և սկսեց ականջ դնել նրա սրտի զարկին։ Մի քանի բոպէից յետոյ նա ուղիղ կանգնեց և արտասուքներն աչքերին ասաւ՝ «Վերջացաւ»։ Գլադստոնի կինն ուշաթափուեց. նրան դուրս տարան սենեակից։ Ժամը $5^1/_2$-ին Հովարդենի եկեղեցու զանգակն սկսեց արխուր զօղանջել գուժելով մեծ մարդու մահը։ Այդ եկեղեցու բեմից Գլադստոնը յաճախ կրօնական ճառեր էր արտասանում։

Ցաւակցութեան անթիւ հեռագրներ է ստանում Գլադստոնի ընտանիքը աշխարհիս ամեն կողմերից՝ Կայսրներից սկսած մինչև ամենայետին մարդը։

Նորին Մեծութիւն Թագաւոր Կայսր Նիկոլայ II-ը հեռագրում է. «Հէնց նոր ստացայ Գլադստոնի մահուան տխուր լուրը և պարտքս եմ համարում յայտնելու ձեզ Իմ ամենաանկեղծ ցաւակցութիւնը ձեզ հասած անփոխարինելի կորստի համար։ Ամբողջ քաղաքակիրթ աշխարհը կորցրեց պետական մեծ գործչի կորուստը, որի քաղաքական հայեացքները այնքան լայն, այնքան մարդասիրական և այնքան խաղաղասիրական էին»։ («Պետ. Վեդ.»)։

Վիկտորիա թագուհին հեռագրում է հանգուցեալի աղջկան, «Խիստ վշտացած եմ։ Բէաթրիչէն և ես յայտնում ենք ձեր մօրն ու ձեզ մեր ամենախորին ցաւակցութիւնը»։

Գերմանական այրի կայսրուհի Վիկտորիան տիկին Գլադստոնին հեռագրում է. «Ընդունեցէք իմ ամենասրտագին ցաւակցութիւնը։ Ես խորապէս զգում եմ ձեր և ձեր աղջկանց վիշտը»։

Լորդ Սոլսբըրին իր հեռագրի մէջ ասում է, թէ չի ցաւում տանջուողի համար, որն ազատուեց իր ցաւերից, բայց ամենախորին կերպով վշտակցում է տիկին Գլադստոնին և իր ընտանիքին այդ սոսկալի փորձութեան համար։

Ֆելիքս Ֆորը գրում է. «Ես իմացայ այն մեծ կորուստը, որ դուք հէնց նոր կրեցիք, և ուզում եմ ձեզ վշտակցող առաջիններից մէկը լինել։ Ազատութեան մասին ունեցած իր հասկացողութեամբ և իր քաղաքական իդէալի ազնուութեամբ միստր Գլադստոնը իր երկրին ու մարդկութեանը ամենամեծ ծառայութիւնները մատոյց»։

Հնարաւորութիւն չկայ առաջ բերելու հանգուցեալ մեծ մարդու մասին բոլոր լրագրների յայտնած կարծիքները։ Այդ կարծիքների ամփոփումն կարող են լինել հետևեալ տողերը, որոնցով «Neue Freie Presse»-ն սկսում է Գլադստոնի յիշատակին նուիրած իր յօդուածը. «1889 թ. մէկն ասաց՝—չկայ մի այնպիսի բան, որը կարողանար հաւասարուել Գլադստոնի հոգու հետ, բացի իր մարմնից, և չկայ մի այնպիսի բան, որը կարողանար հաւասարուել Գլադստոնի մարմնի հետ, բացի իր հոգուց։ Գլադստոնը անհասանելի վեհ մարդ էր, աննման ճառախօս, մեծ գրող, աղգագրագէտ, բնագէտ, հնագէտ, աստուածաբան... Պատմութեան մէջ չկայ մի ուրիշ պետական գործիչ, որի հոգին տիրէր այդպիսի մի ընդարձակ պետութեան վրայ»։

Հանգուցեալի որդի՝ Հերբերտ Գլադստոնը կառավարութեանը հաղորդել է, թէ նրա ընտանիքը չի հակառակել նրա թաղման տեղի խնդրում։ Հանգուցեալի ընտանիքը հասկանում է,որ խնդիրը միայն իրեն չի վերաբերում. դա ազգային խնդիր է։ Հանգուցեալի միւս որդին՝ Ստեփան Գլադստոնը յայտարարում է, թէ իր հայրը կենդանութեան ժամանակ շատ անգամ ցանկութիւն էր յայտնում, որ իր թաղմանը ծաղիկներ չլինին, և նրա ընտանիքը, բնականաբար ուզում է կատարել նրա կամքը։

Լրագրները յիշում են, որ լորդ Բիկոնսֆիլդն էլ 1881 թ. վախճանուեց միևնոյն օրը և միևնոյն ժամին, ինչ որ Գլադստոնը—մայիսի 7-ին, առաւօտեան ժամը $4^1/_2$-ին։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Խորհրդաւոր արկղ.—Ռոշֆորից (հիւս. Ֆրանսիա), հաղորդում են, թէ ալիքները Վասատ գիւղում դուրս են գցել մի արկղ։ Ձկնորսները բաց արին այն և գտան միքանի թղթի կըտորներ ու դօկումենտներ, որոնք ըստ երևոյթին, պատկանում են սառուցեալ երկրներում ճանապարհորդողներին։

Թղթերի վրայ խազմած էր ուղղեգնացութեան ընթացքը, որոնցից մէկի վրայ հազիւ նկատելի էր, որ ճանապարհորդները հասել են 89/° 20 հիւսիսային լայնութեան և 170/° 47 արևմտ. երկարութեան, որը գրեթէ հիւսիսային բևեռն է։ Այդ արկղը ուղարկեցին ծովային մինիստրութեան, որ Պարիզի գիտնականները հետազօտեն, որովհետև տեղացի հետազօտողների ուժից վեր էր վճռելու թէ՝ արդեօք դա մի օյին է, թէ իսկապէս օդագնաց Անդրէյցն է, որ ծովային հոսանքը բերել է Ֆրանսիայի ափերը։

ՀԵՌԱԳՐՆԵՐ

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ, 13 մայիսի.—Պատգամաւորների ժողովին Պիրսն մի օրինագիծ առաջարկեց շինելու առաջնակարգ 5 յածանաւ. 10 ականանաւ, 15 հակաականանաւ և 15 պողպատի կանոներնաւ, նիւթերը պէտք է ամերիկական լինին, ծախքերը 39,250,000 դոլլարից չպէտք է անցնեն։

ՄԱԴՐԻԴ.—Արտաքին գործերի մինիստր նշանակուած է Ալմոդովար Ռիո։

ՍԱՆ-ՖՐԱՆՑԻՍԿՈ, 14 մայիսի.—Այսօր զօրքերը նստեցին «Սիտի-օֆ-Սիդնէյ» և «Աւստրալիա», որոնք կըմեկնեն դէպի Մանիլա։

ԿԻ-ՎԵՍՏ.—Ամերիկական նաւի կորուստի մասին տարածուած լուրը հիմք չունի։

ՄԱԴՐԻԴ,—Մանիլայից պաշտօնապէս հաղորդում է, որ վերջին ապստամբութեան պարագլուխների մեծ մասն եկել է ընդհանուր նահանգապետների մօտ և առաջարկել է կռուել Սպանիայի համար։

ԿԻ-ՎԵՍՏ.—Ստացուած տեղեկութիւններից երևում է, որ անկասկած յայտնուած է սպանական նաւատորմիղի ուր լինելը, բայց կռիւ դեռ չի եղել։

ՊԱՐԻԶ.—Մինիստրութիւնը յայտարարեց, թէ հրաժարական կըտայ միայն Նեգրներին վերաբերեալ պայմանագիրը ստորագրելուց յետոյ, որը տեղի կունենայ մօտիկ ապագայում։

ԵՕԿՈՀԱՄԱ.—Ճապոնացիները երկուշաբթի օրը Վէյ-Հայ-Վէյը յանձնեցին չինական պատուիրակներին։

ՀԱՒԱՆՆԱ.—Գերմանական «Հէյեր» յածանաւը, գերմանական հիւպատոսի պահանջմամբ, այսօր մեկնում է Վերակրուս 20—25 գերմանացի-զուիցերացիներ տանելով։

ՃԱՆՃՀԱՑ.—Հաղորդում են, որ Վենչժօույում բռնձի պատճառով անկարգութիւններ են տեղի ունեցել, որի ժամանակ կառավարչական շէնքերը քարուքանդ են արած։ Օտարերկրացիներին ձեռք չեն տուել։

ՊԵԿԻՆ. — Պրինց Հենրիխը ցզունգլիեամենին յանձնեց Վիլհելմ կայսրի՝ չինաց կայսրին շնորհած Սև Արծուի շքանշանը։ Այսօր պրինցը հրաժեշտի այցի էր գնացած կայսրի մօտ։

ԲԵՐԼԻՆ.—Ցունաց թագաժառանգը այստեղ ժամանեց։ Դիմաւորելու համար երկաթուղու կայարանն էին գնացել կայսրը մեծ շքախմբով և արքայական տան պրինցները։

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ, 15 մայիսի.—Մակ-Կինլէյը մի կոչ հրատարակեց, որով ծառայութեան է կոչւում դարձեալ 75,000 կամաւոր զինուոր։ Զօրաբանակի թիւը կըհասցնուի 280,000 հոգու։

ՄԱԴՐԻԴ.—Մինիստրական ճգնաժամն անխուսափելի է համարւում։

ԹԵԱՆ-ՉԻՆ.—Պրինց Հենրիխը մեկնեց Պեկինից և իջևանեց Թեան-Չինում։

ՍԱՆ-ՖՐԱՆՑԻՍԿՈ.—Այսօր Ֆիլիպպեան կղզիները մեկնեցին այնտեղի համար նշանակուած զօրքերը։

ԲԵԼԳՐԱԴ.—Վճռաջինջ ատեանը բեկեց դատարանի որոշումը, որով Պաշիչն արդար է ճանաչուած։ Նոր քննութիւն է լինելու։

ԲԵՐԼԻՆ. — «Deutschland» և «Kaiserin Augusta» յածանաւերը, Հենրիխի հրամանատարութեամբ, մայիսի 13-ին Թակուից մեկնեցին Պորտ-Արտուր։

ՄԱԴՐԻԴ. — Հեռագիր Մանիլայից. «Սպանիական տեղապահ զօրքը, պաշարի պակասութեան պատճառով, մայիսի 14-ին հեռացաւ Կորեգիդոր կղզուց։ Ապստամբութիւնը գաւառում սաստկանում է։ Դեռէն հրամայեց փորձ անել նորից զէնքեր ցամաք հանելու։ Ընդհանուր-նահանգապետին առաջուց տեղեկութիւն է տրուած Կարոլինեան կղզիների ապստամբութեան մասին, ուր տեղացիներն ենթարկուած են ամեն տեսակ զրկանքների։ Ամերիկական «Baltimore» յածանաւն անօգնական դրութեան մէջ է իր ստացած վնասների պատճառով։ Ամերիկացիները փորձեցին զէնք և ռազմամթերք ափ հանել Ինակայանի մօտ, բայց սպանիացիները յետ մղեցին նրանց և գրաւեցին ափ հանուած զէնքն ու ռազմամթերքը

ՄԱԴՐԻԴ. — Հեռագիր Հաւաննայից. «Ամերիկական նաւերը հաւաքւում են Թոյնանմօյի և Սանտ-Եգօյի մօտերքը գտնուած ուրիշ քաղաքների մօտ։ Այդ ցոյց է տալիս, որ ամերիկացիները պատրաստւում են յարձակում գործելու Սերվերի վրայ»։

ՄՈՍԿՈՒԱ, 16 մայիսի. Այստեղ ժամանեց Բուխարայի էմիրը իր առաջին մինիստրի և երկու բարձր պաշտօնեաների ու շքախմբի ուղեկցութեամբ։ Մայիսի 16-ին էմիրը մեկնեց Պետերբուրգ։

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ. —Պետական իշխանաւոր մարդիկ այն կարծիքն ունին, որ Սերվերի նաւախումբը դեռ ևս գտնւում է Սանտ-Եագօյում, բայց նոր հաստատութիւն չի ստացուած ոչ Սամփսոնից, ոչ Շլէյից։ Ասում են, վճռուած է, որ, եթէ Սերվերը փակուի Սանտ Եագոյում, շուտով պատերազմական գործողութիւններ սկսուին Պորտո-Ռիկօյի, Կուբայի, Ֆիլիպպեան կղզիների դէմ։

ՊԱՐԻԶ. — Ֆորի նախագահութեամբ տեղի ունեցաւ մինիստրների մի յատուկ խորհուրդ որոշելու համար այն մինիստրների պաշտօնը, որոնց յանձնուած է պետութեան պաշտպանութեան գործը։ Ծովային մինիստրին կը յանձնուի ծովափերի ու գաղութների պաշտպանութիւնը. զինուորական մինիստրը բացառապէս կըհսկի Ֆրանսիայի ցամաքի, Կորսիկայի, Ալժիրի, Թունիսի պաշտպանութեանը։

---

*) Ինչու՞ ժողովին մասնակցող ծխականները իրենք չպահանջեցին արձանագրութիւնը. էլի կարող են անել և հարկաւոր բացատրութիւններն աւելացնելով ուղարկել այն՝ ուր հարկն է. հօ չի կարելի մի քահանայի կամայականութեան զոհը դառնալ։ Խմբ.

ՆԻՒ-ԵՈՐԿ.—Մի հեռագիր է հրատարակուած, թէ Սամփսոնը 5 օր առաջ Կի-Վեստից մեկնել է Սեվիերի նաւատորմղին խանդարելու, որ նա չկարողանայ անցնել Վինդոսս ջրանցքով։ Ծովակալի նաւը չարաթ և կիրակի մնաց Հաւաննայի մօտ, որպէս զի ստանայ միւս նաւերի հաւաքուելուն. երկուշաբթի նաւերը մեկնեցին արևելեան ուղղութեամբ. երեքշաբթի նրանք ճանապարհը չշարունակեցին դէպի արևելք, հեռագրների բովանդակութիւնը փոփոխելով. հեռագրները ստանալուց յետոյ՝ ամբողջ նաւախումբը յետ դարձաւ դէպի Հաւաննա։

ԹԵՐ ԵՒ ԴԷՄ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Յարգոյ խմբագիր,

Դիմելով յարգոյ խմբագրութեանդ, խնդրում եմ ներկայ գրութեանս մի անկիւն շնորհէք պատուական «Նոր-Դար»-ի համարներից մէկում և այնու պարտաւորել ինձ յաւիտեան։

Երբեմն առիթ եմ ունեցել պատուական թերթիդ մէջ կարդալու Շամախուց թղթակցութիւններ, ուր տրտունջներ են յայտնում իմ դէմ Շամախու դպրոցանի ապագայ հիմնարկութեան համար հանգանակած փողերի մասին, որոնք ինձ մօտ են։ Ես այդ գրութիւնները թիւրիմացութեան և գործից անտեղեակ լինելու արդիւնք համարելով թողել եմ առանց պատասխանի։

Բայց այս օրերս տեղւոյս կոնսիստորիայի նախագահ Սահակ արեղայ Տէր-Միքայէլեանը, դուրս գալով բեմ, մի քարոզ խօսեց, որը ոչ այլ ինչ էր, եթէ ոչ մի անէծք և հայհոյանք դէպի ժողովուրդը, այնպէս որ շատերը քարոզի ժամանակ վիրաւորուած դուրս եկան եկեղեցուց։ Եւ ապա ակնարկելով իմ անձնաւորութիւնս, քարոզիչ հայրը բոլորից անտեղի և անարգար մեղադրանքներով վիրաւորել և անուանարկել ինձ ամբողջ հասարակութեան առջև ասելով հետևեալ վիրաւորական խօսքերը՝ «դպրոցանի դանձապահը փողերը կերել է, ինքն էլ այժմս այստեղ կանգնած է. նրա լուման ընդունելի չէ» ասելով։

Նախ քարոզիչ մի քահանայի կամ վարդապետի կողմից անարդարութիւն է եկեղեցու ամբիոնը դարձնել անէծքի և ամբաստանութեան ասպարէզ։ Եթէ մի անհատի, կամ թէ մի ժողովրդի ունեցած ամեն մի սխալանք դնէին անէծքի տակ, այն ժամանակ մեր եկեղեցիներում պէտք է լռէին օրհնութեան ձայները։ Փոխանակ ժողովրդին կրթելու, ուսուցանելու քրիստոնէական սուրբ վարդապետութիւնը, մխիթարելու և առաջ տանելու նրան դէպի արդարութիւն, առաքինութիւն, մեր հոգևոր հայրերից ոմանք աշխատում են վիրաւորել, անէծք կարդալ նրա գլխին ասելով՝ «ձեր ձեռքերը կոտրուին»։ Արդ, մինթէ այսպիսի անսուր երեւոյթները առիթ չեն տալիս ժողովրդին սառչելու իր դարևոր եկեղեցուց, սառչելու իր հոգևորականներից։ Ինչ վերաբերում է ինձ, հայր արքեպիս, նախագահ լինելով, կոնսիստորիայի գործերից և մատեաններից կարող էր իմանալ, որ ես երեք տարի եղել եմ հոգևոր դպրանոցի գանձապահ և հոգաբարձու, վեց տարի օրիորդաց ուսումնարանի հոգաբարձու, երեք տարի երէցփոխ մեր եկեղեցու, և 1870 թուից սկսած մինչև 1892 թուականը եղել եմ դպրոցանի գանձապահ, այսինքն նրա գոյութիւնից սկսած մինչև գոցարումը, և այդ բազմամեայ գործունէութեանս ընթացքում ես միշտ ծառայել եմ մեծ տոկունութեամբ, արդարութեամբ ու ճշմարտութեամբ, որի մասին յոյս ունիմ, որ կվկայեն այն ժամանակուայ իմ ընկերներս և գործակիցներս։ Ցաւում եմ, որ կենդանի չեն թէմիս այն ժամանակուայ առաջնորդները՝ Անդրէաս և Թադէոս եպիսկոպոսները, բայց թող վկայէ նոյնն սրբազնութիւն Մակար եպիսկոպոսը և նախու յաջորդ սրբ. Սահակ վարդապետ Բաղդասարեանն իմ բազմամեայ ծառայութեանս մասին, որի համար այսօր օրհնութեան փոխարէն անէծքի եմ արժանանում մի 22 տարեկան արեղայից, որ բռնուած է ջղային հիւանդութիւնով, ինչպէս ինքը պատմում էր միքանի երիտասարդների... Երանի կլինէր նախ բժշկական քննութեան ենթարկէին այսպիսի արեղաներին և ապա ձեռնադրէին։

Նպատակ ունենալով քաղաքումս հիմնել մի օրինաւոր դպրոցան, տեղացի միքանի պարոններ հաւաքուելով իրար մէջ հանգանակեցին մի գումար, բայց մինչև օրս՝ այդ հիմնարկութիւնը գլուխ չգալու պատճառաւ՝ այդ փողերը մնացին անգործադրելի։ Այդ, որպէս զի թիւրիմացութիւնները և անտեղի մեղադրանքներ ինձնից վերցուէին, դիմելով «Նոր-Դար»-ի խմբագրութեանը յայտնում եմ ի գիտութիւն հայ հասարակութեան, որ այդ փողերը, գումարաւ 400 րուբլի, անձեռնմխելի գտնւում են ինձ մօտ։

Այդ գումարից 150 ր. դրուած է արքունական խնայողական կասսայում համարաւ գրքոյկի 547, իսկ մնացեալը փոխարինուած է ներքին առաջին փոխառութեան խաղարկութեան մի դրամատոմսի համարաւ 11,419, սերի 23։

Իսկ ինչ վերաբերում է թէ ինչու մինչև այժմ այդ գումարը չեմ յանձնել կոնսիստորիայի ձեռքը, կամ այս ու այն կողմնակի պահանջողներին, դրա համար ունեցել եմ յարգելի պատճառներ, այսինքն այն, որ եթէ այդ փողերը յանձնէինք կոնսիստորիային, այլևս դրանք չպիտի ծառայէին իրենց նպատակին, կամ թէ կուլ պիտի գնային այս ու այն անձերի շահասիրութեանը։

Այդ դրամը հանգանակուած է դպրոցան հիմնելու նպատակին, այդ պատճառով ես միշտ ձգտել եմ, որպէս զի նա գործադրուի իր նպատակին, և պատրաստ եմ ամեն մի րոպէ հաշիւ ներկայացնելու ուր որ հարկն է։

Իսկ միամիտները թող ինչ որ ուզում են մտածեն և խօսեն մեր հասցէին. մեր նպատակը ու ձգտումը միշտ եղել է և կլինի ճշմարտութիւնը և բարեխղճութիւնը։

Գէորգ Կաճկաճեան.

Շամախի, 3 մայիսի։

Խմբագիր-Հրատարակիչ՝
ՍՊԱՆԴԱՐ ՍՊԱՆԴԱՐԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

Մեծապատիւ պ. խմբագիր

Անցեալ անգամ պատուական «Նոր-Դար»-ի № 75-ում Ախալքալաքից մի լուր կար տպուած, որը վերագրում են մեզ, ուստի թոյլ տուէք պատուական «Նոր-Դար»-ի միջոցով հրապարակով յայտնելու, որ յիշեալ լուրի հեղինակը մենք չենք և բոլորովին տեղեկութիւն չունենք թէ ով է հաղորդել *)։

Գրիգոր Մեժլումեան

Ախալքալաք

—

ԿԱՆԱՆՑ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԾՆՆԴԱԲԵՐԱԿԱՆ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔՈՎ

(Սոլոլակ, Սաղոմեայ փողոց, № 64)

(սեպհական տուն)

Հեռախօս № 230

Երթեւեկ հիւանդների ընդունելութիւնն երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերը՝ ժամը 2—4 ցերեկը. վճարը հիւանդների կարողութեան համեմատ, մանաւոր ընդունելութիւն՝ ամենայն օր՝ ժամը 8—10 առաւօտեան—վճարը 2 ր.։ Ներքոյիշեալ հիւանդներ և ծննդաբեր կանայք ընդունւում են գիշերուայ և օրուայ ամեն ժամանակ, բայց այդ մասին առաջուց տեղեկութիւն պիտի տրուի. վճարը որոշւում է ըստ դասակարգերի։ Զուներները ձրի են։ Գինեկոլոգիայի բաժանմունք ընդունողները վճարում են 1 ր 50 կ. մինչև 8 ր. մի օրուագիշերուայ համար. ծննդաբերական բաժանմունքը մտնողները—1 ր. մինչև 5 ր. մի օրուագիշերուայ համար։ Երկունքից ազատելը 10 ր. մինչև 50 ր.։ Անդամահատութիւնը ըստ համաձայնութեան։ Երթեւեկ բոլոր հիւանդները դեղեր և նիւթեր ստանում են ընդունելութեան ժամանակ ձրի։ Զուներների համար 1-ական մահճակալ է դրուած իւրաքանչիւր բաժանմունքում, ուր տեղաւորւում են նրանք տեւչի և նրա պ. պ. ընկերների առաջարկութեամբ ձրի։

Հիւանդանոցի տէր և տեսուչ
Մ. ՄԿՐՏՉԵԱՆ.

*) Յարգելով ձեր խնդիրը՝ հարկ ենք համարում յայտնել, որ այդպիսի հերքումներ հրատարակելու մենք պարտաւոր չենք, հրատարակում ենք այդ՝ մեր այս նկատողութիւնը անելու համար։ Խմբ.

—

ԱՄԱՌԱՆՈՑԱՅԻՆ ՄԱՐԴԱՏԱՐ ԳՆԱՑՔՆԵՐ
Թիֆլիս—Մցխեթ—Գորի - Բորժոմ։

ԿԱՅԱՐԱՆՆԵՐ	Գնացք № 9 *) Թիֆլ.—Մցխեթ Հասնում է	Կանգնում է	Մեկնում է
Թիֆլիս		առ.	8.20
Մցխեթ	9.16	առ.	
Գորի			
Միխայլով			
Բորժոմ			

ԿԱՅԱՐԱՆՆԵՐ	Գնացք № 11 *) Թիֆլ.—Մցխեթ Հասնում է	Կանգնում է	Մեկնում է
Թիֆլիս		օր.	5.20
Մցխեթ	6.00	եր.	
Գորի			
Միխայլով			
Բորժոմ			

ԿԱՅԱՐԱՆՆԵՐ	Գնացք № 5 Թիֆլ.—Գորի Հասնում է	Կանգնում է	Մեկնում է
Թիֆլիս		առ.	10.15
Մցխեթ	10.55	10	11.05
Գորի	12.48	օր.	
Միխայլով			
Բորժոմ			

ԿԱՅԱՐԱՆՆԵՐ	Գնացք № 7 Թիֆլ.—Բորժոմ Հասնում է	Կանգնում է	Մեկնում է
Թիֆլիս		օր.	2.30
Մցխեթ	3.10	8	3.18
Գորի	4.58	10	5.08
Միխայլով	6.29	11	6.40
Բորժոմ	7.50	եր.	

ԿԱՅԱՐԱՆՆԵՐ	Գնացք № 10 *) Մցխեթ—Թիֆլ.		
Բորժոմ			
Միխայլով			
Գորի			
Մցխեթ		առ.	10.08
Թիֆլիս	10.52	առ.	

ԿԱՅԱՐԱՆՆԵՐ	Գնացք № 12 *) Մցխեթ—Թիֆլ.		
Բորժոմ			
Միխայլով			
Գորի		եր.	
Մցխեթ	7.23	եր.	6.45
Թիֆլիս			

ԿԱՅԱՐԱՆՆԵ	Գնացք № 6 Գորի—Թիֆլիս		
Բորժոմ			
Միխայլով			
Գորի		եր.	7.00
Մցխեթ	8.30	10	8.40
Թիֆլիս	9.18	եր.	

ԿԱՅԱՐԱՆՆԵՐ	Գնացք № 8 Բորժոմ—Թիֆլ.		
Բորժոմ		գիշ.	1.44
Միխայլով	2.54	16	3.10
Գորի	4.33	8	4.31
Մցխեթ	6.39	8	6.47
Թիֆլիս	7.33	առ.	

*) Գնացքներ №№ 9, 10, 11, և 12 կգնեն հետեւեալ օրերը։

Գնացքներ №№ 11 և 12 (տօների նախորդ օրը) մայիսի 13, 16, 23, 24, 30. յունիսի 6, 13, 20, 24, 27. յուլիսի 4, 11, 18, 21, 25. օգոստոսի 1, 5, 8, 14, 22, 24 և 28. սեպտեմբեր 5, 7, 12, 19, 25 և 30. հոկտեմբեր 3 և 30։

Գնացքներ №№ 9, 10, 11 և 12 (տօն օրերը) մայիսի 17, 24, 25, և 31. յունիսի 7, 14, 21, 25, 28 և 29. յուլիսի 5, 12, 19, 22 և 26. օգոստոսի 2, 6, 9, 15, 16, 23, 25, 29 և 30. սեպտեմբերի 6, 8, 13, 14, 20, 26 և 27. հոկտեմբերի 1, 4 և 11.

Գնացքներ №№ 9 և 10 (տօների հետեւեալ օրերը) մայիսի 15, 16, 23, 26, և 30, յունիսի 8, 15, 22, 26 և 30. յուլիսի 6, 13, 20, 23 և 27. օգոստոսի 3, 7, 10, 17, 24, 26 և 30. սեպտեմբերի 7, 9, 15, 21 և 28. հոկտեմբերի 2, 5 և 12։

—

ՌԱԶՄԱՎԻՐԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀ

1898 թ. մայիսի 1-ից մինչև 1898 թ. նոյեմ. 1

Թիֆլիսից I-ին հինգ տեղ ունեցող կառքը մեկնում է առ. 9 ժ. 30 ր. գիշերում է Մլեթում և հասնում է Վլադիկավկազ միւս օրը եր. 7 ժ. 20 ր.։ II-ը մեկնում է առաւօտեան 11 ժամին և գիշերում է Պասանաուրում. հասնում է Վլադիկավկազ միւս օրը եր. 9 ժ. 20 ր.։

Վեց տեղ ունեցող I-ին հանրակառքը (առանց գիշերելու) մեկնում է օրուայ 2 ժ. 30 ր. և հասնում է Վլադիկավկազ միւս օրը եր. 4 ժ. 35 ր. II-ը մեկնում է եր. 9 ժ., առանց գիշերելու, հասնում է Վլադիկավկազ միւս օր եր 11 ժ. 20 ր.։

Վլադիկավկազից հինգ տեղ ունեցող I կառքը մեկնում է առ. 7 ժ. գիշերում է Մլեթում և հասնում է Թիֆլիս միւս օրը եր. 6 ժ. 30 ր.։ II-ը մեկնում է առ. 9. 30 ր. գիշերում է Գուդաուրում և հասնում է Թիֆլիս միւս օրը 7 ժ. 55 ր.։

Վեց տեղ ունեցող I-ին հանրակառքը (առանց գիշերելու) մեկնում է եր. 5 ժ. 30 ր. և հասնում է Թիֆլիս միւս օրը եր. 7 ժ. 25 ր.։ II-ը մեկնում է եր. 9 ժ. և առանց գիշերելու հասնում է Թիֆլիս միւս օրը եր. 10 ժ. 55 ր.։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՓԱՐՐԱՐԻ
«ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԿԵԱՆՔԸ»
ամսոյս 15-ին մամուլին յանձնուեց։ Կանխիկ բաժանորդագինն է 2 ռ., խնդրում եմ բաժանորդագրութեամբ վաղօրօք վերադարձնել ինձ։
Գաբրիէլ քահանայ Տէր-Գաբրիէլեանց։
(1035) 2—1.

Լոյս տեսաւ
ՀՐԱՏ. ԸՆԿ. ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՄԲ
ՀԵՆՐԻԿ ՍԵՆԿԵՎԻՉԻ
ՅՈ ԵՐԹԱՍ
(QUO VADIS)
Վէպը, Ներոնի ժամանակից։ Լեհերէնից թարգմ.
ՍՏ. ԼԻՍԻՑԵԱՆԻ։
(742 մեծադիր երես)
ԳԻՆԸ 1 ՌՈՒԲԼԻ 50 ԿՈՊ.
Դիմել՝ ТИФЛИСЪ, Армянское Издательское Общество.
(1020) 50—10

Լոյս տեսաւ
ԼԵՒՈՆ ԽԱՆ-ԱՂԵԱՆԻ
ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳՐՔՈՅԿՆԵՐ
ԵՒ
ՄԵՂՈՒՆԵՐ
բացատրական բառարանով և 250 նկարով։
Հրատարակութիւն Թիֆլիսի հայոց հրատարակչական ընկերութեան.
ԳԻՆԸ 50 ԿՈՊԷԿ։
Դիմել՝ Тифлисъ, Общество изданія армянскихъ книгъ.
(1004) 50—11

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

Լոյս է տեսել «ԲՆԱՐԻԿ ՄԱՆԿԱԿԱՆ» երրորդական ձայնագրութեամբ, որ յարմարեցրած է դաշնամուրի վրայ նուագելու և երգելու համար։ «Բնարիկը» պարունակում է իւր մէջ 27 հատ մանկական ընտիր երգեր, պարերգեր և աղօթքներ, որ ս. Էջմիածնի նախկին ուսումնական ժողովի կողմից ընդունուած է ի շարս լաւագոյն դասագրքերի։ Արտասահմանի հայ գաղութների խորին ուշադրութիւնն եմ հրաւիրում այս գեղարուեստական եղանակով կազմուած երգարանի վրայ, որ վաճառւում է Թիֆլիսի «Կենդրոնական գրավաճառանոցում», պ. Յովհ. Սուգանաճեանի երաժշտ. մագազինում և ինձ մօտ։ Ինձ դիմողները բացի մեծ զեղչումից, նաև ճանապարհածախսը չեն վճարում։ Հատով՝ 1 ռ. 50 կոպ., 50 օր. 1 ռ. 20 կոպ., 100-ով գնողներին՝ 1 ռ.։ Ցանկացողները պիտի դիմեն այս հասցէով՝ «Սիմֆերոպոլ—Ղազարոս քահ. Յովսէփեանց»։ (1038) 50—1

Վրաստանի և Իմերէթի Հայոց Կոնսիստորիայի Ատեանում նշանակուած է սոյն մայիսի 22-ին ԱՃՈՒՐԴ, առանց կրկնաճուրդի, վարձու տալու Մողնոյ ս. Գէորգ եկեղեցւոյ պատում գտնուած ԵՐԿՅԱՐԿԵԱՅ ՏՈՒՆԸ։ Աճուրդին մասնակցողները պէտք է ներկայացնեն գրաւական, իսկ պայմանների մասին կարող են տեղեկանալ Կոնսիստորիայի գրասենեակը։
Անդամ Կոնսիստորիայի Թադէոս վարդապետ
(1036) 3—1.

Дозв. цензурою. Тифлисъ, мая 17-го дня, 1898 г. Տպարան Ա. Ի. Պետրովի Типографія А. И. Петрова, Голов. проспектъ, домъ № 12